

БУХОРО ДАВЛАТ ТИББИЁТ
ИНСТИТУТИ

ISSN 3030-3877

DOI Journal 10.26739/3030-3877

ANNALS OF CLINICAL DISCIPLINE

3 ЖИЛД, 1/1 СОН

АННАЛЫ КЛИНИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН

ТОМ 3, НОМЕР 1/1

КЛИНИК ФАНЛАР ЙИЛНОМАСИ

VOLUME 3, ISSUE 1/1

ТОШКЕНТ-2026

BOSH MUHARRIR: | ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР: | CHIEF EDITOR:

Sh. J. Teshayev

“Klinik fanlar yilnomasi” jurnali bosh muharriri, Buxoro davlat tibbiyot instituti rektori, t.f.d., professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI: | ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА: | DEPUTY CHIEF EDITOR:

D. A. Xasanova

“Klinik fanlar yilnomasi” jurnali bosh muharrir o'rinbosari, Buxoro davlat tibbiyot instituti anatomiya va klinik anatomiya kafedrasida professori, DSc

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

- **U.K. Abdullayeva** - “Klinik fanlar yilnomasi” jurnali mas'ul kotibi, Buxoro davlat tibbiyot instituti fakultet va gospital terapiya, nefrologiya va gemodializ kafedrasida dotsenti, DSc;
- **M.J. Sanoyeva** - Buxoro davlat tibbiyot instituti nevrologiya kafedrasida dotsenti, DSc
- **A.G. Gadayev** - Toshkent tibbiyot akademiyasi 3-son ichki kasalliklar kafedrasida professori, t.f.d.
- **A.R. Obloqulov** - Buxoro davlat tibbiyot instituti, yuqumli kasalliklar va bolalar yuqumli kasalliklari kafedrasida mudiri, t.f.d., professor
- **D.A. Nabiyeva** - Toshkent tibbiyot akademiyasi, 1-son fakultet va gospital terapiya, kasb kasalliklari kafedrasida mudiri, t.f.d., professor
- **Sh.T. O'roqov** - Buxoro davlat tibbiyot instituti xirurgik kasalliklar kafedrasida mudiri, DSc, dotsent
- **M.M. Karimov** - Respublika ixtisoslashtirilgan terapiya va reabilitatsiya ilmiy-amaliy tibbiyot markazi “Gastroenterologiya” ilmiy laboratoriyasi boshlig'i, t.f.d., professor
- **N.U. Narzullayev** - Buxoro davlat tibbiyot instituti otorinilaringologiya kafedrasida professori, DSc
- **G.N. Sobirova** - Toshkent tibbiyot akademiyasi reabilitatsiya va jismoniy tarbiya kafedrasida professori, t.f.d.
- **F.S. Raupov** - Buxoro davlat tibbiyot instituti bolalar xirurgik kasalliklari kafedrasida mudiri, DSc, dotsent
- **Sh.B. Axrorova** - Buxoro davlat tibbiyot instituti, nevrologiya kafedrasida dotsenti, DSc.
- **V.R. Akramov** - Buxoro davlat tibbiyot instituti travmatologiya va neyroxirurgiya kafedrasida mudiri, DSc, dotsent
- **I.K. Sadulloeva** - Buxoro davlat tibbiyot instituti bolalar kasalliklari propedevtikasi va bolalar nevrologiyasi kafedrasida mudiri, DSc, dotsent
- **M.K. Temirova** - Toshkent davlat tibbiyot universiteti, Nevrologiya va bolalar nevrologiyasi, tibbiy genetika kafedrasida assistenti PhD

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ:

- **G.J. Jarilkasinova** - Buxoro davlat tibbiyot instituti oilaviy shifokorlarni qayta tayyorlash kafedrasida professori, DSc
- **U.S. Mamedov** - Buxoro davlat tibbiyot instituti onkologiya kafedrasida mudiri, DSc, dotsent
- **A.A. Saidov** - Buxoro davlat tibbiyot instituti ortopedik stomatologiya va ortodontiya kafedrasida professori DSc
- **N.N. Karimova** - Buxoro davlat tibbiyot instituti 3-son akusherlik va ginekologiya kafedrasida mudiri, DSc, dotsent
- **U.K. Qayumov** - tibbiyot xodimlarini kasbiy malakasini oshirish markazi ichki kasalliklar kafedrasida mudiri, t.f.d., professor
- **M.E. Raximova** - Toshkent tibbiyot akademiyasi, 3-son ichki kasalliklar kafedrasida dotsenti, t.f.d.
- **R.I. To'raqulov** - Toshkent tibbiyot akademiyasi, 3-son ichki kasalliklar kafedrasida professori, t.f.d.
- **Ch.S. Pavlov** - I.M. Sechenov nomidagi birinchi Moskva davlat tibbiyot universiteti terapiya kafedrasida mudiri, t.f.d., professor
- **L.B. Novikova** - Rossiya Federatsiyasi Sog'liqni saqlash vazirligining “Janubiy Ural davlat tibbiyot universiteti” federal davlat byudjet oliy ta'lim muassasasi dermatovenerologiya kafedrasida professori, t.f.d.
- **O.I. Letyayeva** - Rossiya Federatsiyasi Sog'liqni saqlash vazirligining “Janubiy Ural davlat tibbiyot universiteti” federal davlat byudjet oliy ta'lim muassasasi dermatovenerologiya kafedrasida professori, t.f.d.
- **I.V. Reverchuk** - I.Kant nomidagi Boltiq federal universiteti psixonevrologiya va psixosomatika kafedrasida mudiri, t.f.d., professor
- **Edip Gonullu** - Izmir Bakirchay universiteti anesteziya va reanimatsiya kafedrasida dotsenti, t.f.d.
- **Eva Lietto** - Italiya Campania universiteti “Luigi Vanvitelli”ning tarjima tibbiyot fanlari kafedrasida mudiri, t.f.d., professor
- **G.S. Xodjiyeva** - Abu Ali ibn Sino nomidagi Buxoro davlat tibbiyot universitetining Ichki kasalliklar propedevtikasi kafedrasida dotsenti

Журнал включен в перечень ВАК национальных научных изданий, рекомендуемых для публикации основных научных результатов диссертаций по медицинским наукам постановлением № 369/6 от 5 апреля 2025 г.

© Page Maker | Верстка | Саҳифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

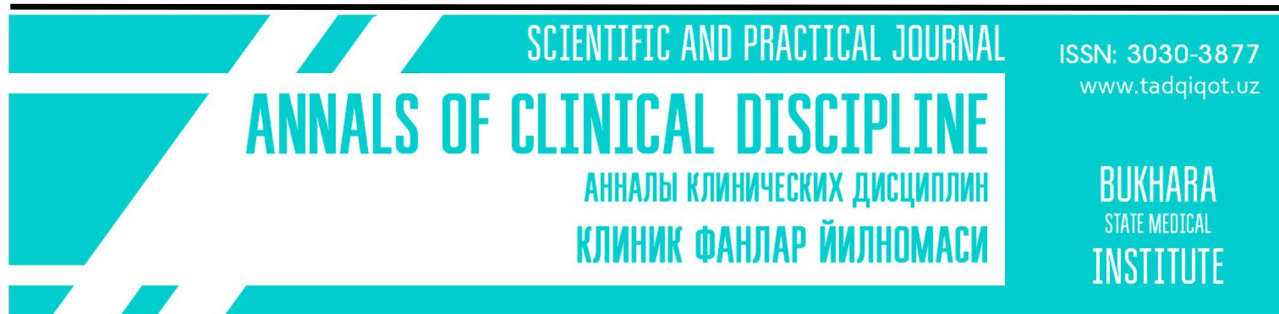
О журнале

Журнал зарегистрирован в Агентство информации и массовых коммуникаций при Администрации Президента Республики Узбекистан № С-239963 от 14 марта 2024 года

Адрес редакции: Республика Узбекистан, 200114, г. Бухара, ул. Гиждуван, 23
Телефон: +998(65)2230050
Сайт: <https://tadqiqot.uz/index.php/spjacad>
e-mail: abumkur14@gmail.com

1. Abdullayeva Z.F., Xidoyatova D.N. Oʻtkir ishemik hurujlar tezligi va ishemik insult rivojlanishi xavfi.....	6
2. Avezov B.B., Sadiyev E.S., Avezova D.B. Tajribaviy revmatoidli artritda 12 oylik oq zotsiz kalamushlar periferik limfa tugunlaridagi morfologik oʻzgarishlar.....	11
3. Baymuradov R.R., Teshayev Sh.J. Temir tanqisligida 6 oylik oq zotsiz kalamushlarda buyrak morfologiyasi.....	16
4. Karimova M.A., Esamuratov A.I. Ayollar qin mikrobiotasini baholashning zamonaviy mikrobiologik usullari.....	21
5. Madaminova G.I., Ismailov B.M. Tajribaviy gipotireoz chaqirilgan urgʻochi kalamushlardan tugʻilgan avlodda urugʻdonlarning morfologik xususiyatlari.....	32
6. Majidova N.U., Botirova N.B., Omonov Sh.A., Madjidova Y.N. Structural and functional remodeling of skeletal muscle after botulinum therapy in children with cerebral palsy (clinical and physiological study).....	41
7. Matyakubov B.B. Bachadon atoniyasi sababli massiv akusherlik qon ketishida onalar oʻlimini kamaytirish usullari.....	46
8. Narzulaeva U.R. Tungi apnoe sindromi etiopatogenezi, klinikasi, zamonaviy diagnostika va davolash strategiyalari.....	50
9. Pulatova Sh.H., Shodiqulova G.Z., Kenjaev M.L. Diabetik nefropatiyaning yurak yetishmovchiligi bilan birga kechgan patologiyaning genetik va epigenetik asoslari.....	55
10. Qodirjonov I.Z. Implant qoʻyishdan avvalgi tayyorgarlik va profilaktika usullarining samaradorlikka taʼsiri.....	61
11. Raxmonova G.E., Eshmuradov E.A. Jigar exinokokkozini zamonaviy tashxisiga qarashlar (adabiyotlar sharhi).....	66
12. Raxmatov A.A. Bolalarda adenoidlar vegetatsiyasi II-darajasini konservativ davolash taktikasi.....	73
13. Sharipova N.S., Jabbarov O.O. Clinical and functional characteristics of renal dysfunction in patients with chronic obstructive pulmonary disease in combination with arterial hypertension.....	77
14. Tuxtayeva N.X., Koʻziboyev S.Q. Koʻkrak bezi saratonining rivojlanishi hamda kasallikning hozirgi kunda yosharib borishi sabablari.....	83

15. Yusupov A.P., Qo‘ziyev O.J. Immunizatsiya qilingan tajriba quyvon modelida brutsellyoz ta’sirida jigardagi patomorfologik o‘zgarishlar.....	89
16. Yusupov Sh.R., Umirov S.E., Buriyev A.Y., Sadullayev S.E. Surunkali virusli C gepatiti bilan kasallanishning epidemiologik xususiyatlari.....	94
17. Yusupova I.A. O‘smirlarda coxa vara patologiyasini davolashda bajariladigan koreksiyalovchi osteotomiya operatsiyasi.....	100
18. Алимова Н.П., Хасанова Д.А. Возрастные и половые особенности морфометрической организации глоточной миндалины у детей второго периода детства.....	106
19. Асадова Н.Ш., Рахимова Г.Н. Сахарный диабет 2 типа и когнитивные нарушения: обзор современных данных.....	112
20. Бобониязов К.К. Орфанные заболевания генетической природы: современные достижения молекулярной диагностики, терапевтические перспективы и опыт Узбекистана.....	117
21. Жумаев А.Х. Ортопедик стоматологик реабилитация жараёнида кекса ёшли беморларнинг оғиз соғлиғи билан боғлиқ ҳаёт сифатини ОНПР-14 сўровномаси орқали динамик баҳолаш.....	121
22. Зарипов Ш.Ш., Султонова Н.А., Зарипова Д.Я. Основные акушерские осложнения связанные с антифосфолипидным синдромом (обзор литературы)	138
23. Зияходжаева Л.У. Объективная оценка формирования двигательных и психоречевых функций у детей с перинатальным поражением головного мозга.....	143
24. Каримов М.М., Каримова Д.К., Абдуллаева У.К., Таджиходжаева Ю.Х., Ешимбетов О. 2025 йилда Ўзбекистон аҳолиси орасида Helicobacter pylori инфекциясининг тарқалиши.....	147

UO'K: 616.322 002.2:616.36 002.2 53.2 07

Raxmatov A.A.

Buxoro davlat tibbiyot instituti, Buxoro, O'zbekiston

<https://orcid.org/0009-0002-2487-3693>

BOLALARDA ADENOIDLAR VEGETATSIYASI II-DARAJASINI KONSERVATIV DAVOLASH TAKTIKASI

 <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.19819481>

Annotatsiya. Adenoidlar vegetatsiyasi bolalar orasida keng tarqalgan otorinolarinologik kasalliklardan biri bo'lib, burun orqali nafas olishning buzilishi, tez-tez respirator infeksiyalar, eshitish pasayishi va bolaning umumiy rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, II-darajali adenoidlar vegetatsiyasi konservativ davolash uchun eng maqbul bosqich hisoblanadi. Ushbu tadqiqotda II-darajali adenoidlar vegetatsiyasiga ega bo'lgan bolalarda konservativ davolash usullarining klinik va endoskopik samaradorligi baholandi. Tadqiqot natijalari intranasal kortikosteroidlar, burun bo'shlig'ini yuvish, antigistamin va umumiy mustahkamlovchi terapiya simptomlarni sezilarli kamaytirishini ko'rsatdi. Konservativ davo jarrohlik aralashuvga ehtiyojni kamaytirib, bolalarning hayot sifatini yaxshilaydi.

Kalit so'zlar: adenoidlar vegetatsiyasi, bolalar, II-daraja, konservativ davo, intranasal kortikosteroidlar.

Рахматов А.А.

Бухарский государственный медицинский институт, Бухара, Узбекистан

ТАКТИКА КОНСЕРВАТИВНОГО ЛЕЧЕНИЯ АДЕНОИДНЫХ ВЕГЕТАЦИЙ II СТЕПЕНИ У ДЕТЕЙ

Аннотация. Аденоидные вегетации являются одной из наиболее распространённых патологий в детской оториноларингологии, сопровождающейся нарушением носового дыхания, частыми респираторными инфекциями и снижением слуха. Аденоидные вегетации II степени считаются оптимальной стадией для проведения консервативного лечения. В данном исследовании оценена клиническая и эндоскопическая эффективность консервативной терапии у детей с аденоидными вегетациями II степени. Полученные результаты свидетельствуют о высокой эффективности интраназальных кортикостероидов, ирригационной терапии и антигистаминных препаратов, что позволяет снизить необходимость хирургического вмешательства и улучшить качество жизни пациентов.

Ключевые слова: аденоидные вегетации, дети, II степень, консервативное лечение, интраназальные кортикостероиды.

A.A. Rakhmatov

Bukhara State Medical Institute, Bukhara, Uzbekistan

TACTICS OF CONSERVATIVE TREATMENT OF ADENOID VEGETATIONS OF THE II DEGREE IN CHILDREN

Abstract. Adenoid hypertrophy is one of the most common pediatric otorhinolaryngological conditions, associated with nasal obstruction, recurrent respiratory infections, and hearing impairment. Grade II adenoid hypertrophy is considered the most suitable stage for conservative treatment. This study evaluated the clinical and endoscopic effectiveness of conservative management in children with grade II adenoid hypertrophy. The results demonstrated that intranasal corticosteroids, nasal irrigation, and antihistamine therapy significantly reduced clinical symptoms and decreased the need for surgical intervention, thereby improving patients' quality of life.

Keywords: adenoid hypertrophy, children, grade II, conservative treatment, intranasal corticosteroids.

Kirish. Adenoidlar vegetatsiyasi (AV) — bu halqum bodomsimon bezining patologik kattalashuvi bo'lib, asosan 3–10 yoshdagi bolalarda uchraydi. Turli mualliflarning ma'lumotlariga ko'ra, maktabgacha yoshdagi bolalarning 30–60 % ida adenoidlar vegetatsiyasining turli darajalari aniqlanadi. Ushbu patologiya burun orqali nafas olishning buzilishi, tez-tez shamollash, otit media, eshitishning pasayishi, nutq va psixomotor rivojlanishning kechikishiga olib keladi.

II-darajali adenoidlar vegetatsiyasida xoanalar 50–60 % ga yopiladi. Bu bosqichda konservativ davolash usullarini qo'llash yuqori samaradorlikka ega bo'lib, jarrohlik aralashuvni kechiktirish yoki oldini olish imkonini beradi.

Muammoning dolzarbligi

Adenoidlar vegetatsiyasini davolashda asosiy muammo — qaysi holatlarda konservativ, qaysi holatlarda jarrohlik aralashuvni tanlash masalasidir. Amaliyotda ko'pincha adenoidektomiya keng qo'llaniladi, biroq jarrohlik aralashuv immun tizimiga salbiy ta'sir ko'rsatishi, qaytalanish xavfi va operatsiyadan keyingi asoratlar bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

II-darajali adenoidlar vegetatsiyasida xoanalar taxminan 50–60 % ga yopiladi, burun orqali nafas olish qisman buziladi, biroq adenoid to'qima hali fibroz o'zgarishlarga uchramagan bo'ladi. Bu esa konservativ davolash uchun eng maqbul sharoit yaratadi. Shunga qaramasdan, ayrim klinik amaliyotlarda ushbu bosqichda ham jarrohlik aralashuvga shoshilish holatlari kuzatiladi.

Konservativ davolashning afzalliklari quyidagilardan iborat:

- kam invazivlik;
- bolalar organizmi uchun xavfsizligi;
- immun funksiyani saqlab qolish;
- jarrohlik asoratlarning oldini olish.

Shu sababli II-darajali adenoidlar vegetatsiyasida konservativ davolashning klinik samaradorligini ilmiy asosda baholash dolzarb masala hisoblanadi.

Tadqiqot maqsadi

II-darajali adenoidlar vegetatsiyasiga ega bo'lgan bolalarda konservativ davolash taktikalarining klinik, endoskopik va statistik samaradorligini baholash.

Material va metodlar

Tadqiqot Buxoro davlat tibbiyot institute klinik bazasida 2024–2025 yillarda olib borildi. Tadqiqotda 4–10 yoshdagi II-darajali adenoidlar vegetatsiyasi tashxisi qo'yilgan 60 nafar bola ishtirok etdi.

1-jadval. Tadqiqot ishtirokchilarining yoshi bo'yicha taqsimoti

Yosh (yil)	Bemorlar soni	Foiz (%)
------------	---------------	----------

Yosh (yil)	Bemorlar soni	Foiz (%)
4–5	14	23,3
6–7	18	30,0
8–9	16	26,7
10	12	20,0
Jami	60	100

Davolash protokoli:

- Intranazal kortikosteroidlar (4–6 hafta)
- Dengiz suvi eritmalari bilan burunni yuvish
- Antigistamin preparatlar
- Vitamin va immunomodulyator terapiya

Natijalar

Davolashdan oldin va keyin asosiy klinik simptomlar baholandi.

2-jadval. Klinik simptomlarning dinamikasi

Klinik belgi	Davolashdan oldin (%)	Davolashdan keyin (%)
Burun orqali nafas qiyinligi	90	25
Tungi xurrak	70	22
Tez-tez shamollash	55	18
Eshitish pasayishi	30	10

1-diagramma tavsifi (ustunli diagramma):

Diagrammada konservativ davolashdan oldin va keyin burun orqali nafas olish buzilishining kamayishi yaqqol ko‘rinadi (90 % → 25 %).

2-diagramma tavsifi (doira diagramma):

Davolash samaradorligi:

- Yaxshi samara – 60 %
- Qoniqarli – 25 %
- Samarasiz – 15 %

Muhokama

Olingan natijalar II-darajali adenoidlar vegetatsiyasida konservativ davolashning yuqori samaradorligini tasdiqlaydi. Intranazal kortikosteroidlar yallig‘lanishni kamaytirib, shilliq qavat shishini pasaytiradi va adenoid to‘qima hajmining kichrayishiga olib keladi. Bu natijalar mahalliy va xorijiy tadqiqotlar bilan mos keladi.

Xulosa

II-darajali adenoidlar vegetatsiyasiga ega bo'lgan bolalarda konservativ davolash samarali, xavfsiz va iqtisodiy jihatdan maqbul hisoblanadi. Ushbu yondashuv jarrohlik aralashuvga ehtiyojni kamaytiradi va pediatrik amaliyotda keng qo'llash uchun tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

---

1. Bluestone C.D. Pediatric Otolaryngology. – Philadelphia, 2019.
2. Brietzke S.E. Adenoid hypertrophy and nasal obstruction in children. – 2020.
3. Casselbrant M.L. Otitis media and adenoids. – 2018.
4. Ramadan H.H. Adenoid hypertrophy in children. – 2020.
5. Rosenfeld R.M. Clinical practice guideline: Adenoidectomy. – 2019.
6. Windfuhr J.P. Adenoid disease in childhood. – 2021.
7. Крюков А.И. Аденоиды у детей. – М., 2021.
8. Лопатин А.С. Ринология. – М., 2020.
9. Овчинников Ю.М. Оториноларингология. – М., 2020.
10. Пальчун В.Т. Болезни уха, горла и носа у детей. – М., 2019.

ANNALS OF CLINICAL DISCIPLINE

АННАЛЫ КЛИНИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН КЛИНИК ФАНЛАР ЙИЛНОМАСИ

Научно-практический журнал по всем
направлениям медицины
основан в 2024 году
Бухарским государственным
медицинским институтом
Выходит один раз в 3 месяца
Учредитель Бухарский государственный
медицинский институт